

Landgoed Wouwse Plantage

Veel is er al geschreven over het landgoed Wouwse Plantage. Bijna alle gebouwen hier staan op de lijst Rijksmonumenten. Onze eigen vereniging geeft al sinds 1984 een landgoedgids uit met een uitgebreide beschrijving van de gebouwen. In 1990 werd daarvan de zevende druk gemaakt. Dat wil dus zeggen dat inmiddels 3500 van die gidsjes verkocht zijn. In dit monumentennummer beperken we ons tot een korte beschrijving van de belangrijkste gebouwen. Voor de historie van de houtzagerij verwijzen we naar het afzonderlijke artikel.

Het gebied kwam in 1839 in het bezit van de familie De Caters. Dat gebeurde op 12 augustus 1839 tijdens een openbare verkoop in logement 'de Roskam' in Roosendaal. De verkoop vond plaats in opdracht van de Domeinen en de vier kavels waarin het gebied was verdeeld werden gekocht voor het bedrag van f 120.000,--. Koper was Pierre Joseph de Caters uit Antwerpen. De Caters was niet de eerste de beste, hij was een bankier die in 1814 als een van de rijkste inwoners van de stad Antwerpen werd beschouwd. In de jaren na 1839 breidde de Caters zijn grondbezit door verdere aankopen steeds meer uit.

BEBOUWING.

Toen de Caters het landgoed kocht stonden er in het centrum waar de dreven samen kwamen enkele boerderijtjes en huizen. Eén van die huizen liet de baron afbreken en in plaats daarvan kwam een groot herenhuis. Dit huis kreeg de naam kasteel, maar door uitbreidingen en veranderingen ontstond het huidige kasteeltje dat alleen in de grondvorm nog maar te vergelijken is met het oorspronkelijke bouwwerk.

Om het hoofdgebouw zijn de boerderijen en bijgebouwen gegroepeerd. Deze zijn duidelijk op het kasteel gericht. Opvallend zijn de rustieke decoraties met quasi-vakwerk, de in patroon gemetselde drainagebuizen en de hier en daar nog aanwezige beschilderingen. Omdat het landgoed over een eigen steenbakkerij in het dorp Wouwse Plantage kon beschikken zijn de gebouwen hoofdzakelijk uit baksteen (en drainage-buizen) opgetrokken. Daarnaast is veel hout, dat ruim voorhanden was, gebruikt. De bebouwing is, met uitzondering van het brandweermuseum, tot beschermd monument verklaard door de Rijksdienst voor de monumentenzorg.

HET KASTEEL.

Het kasteel werd in 1845 gebouwd als herenhuis door Pierre Joseph de Caters. Het was toen een in baksteen opgetrokken landhuis.

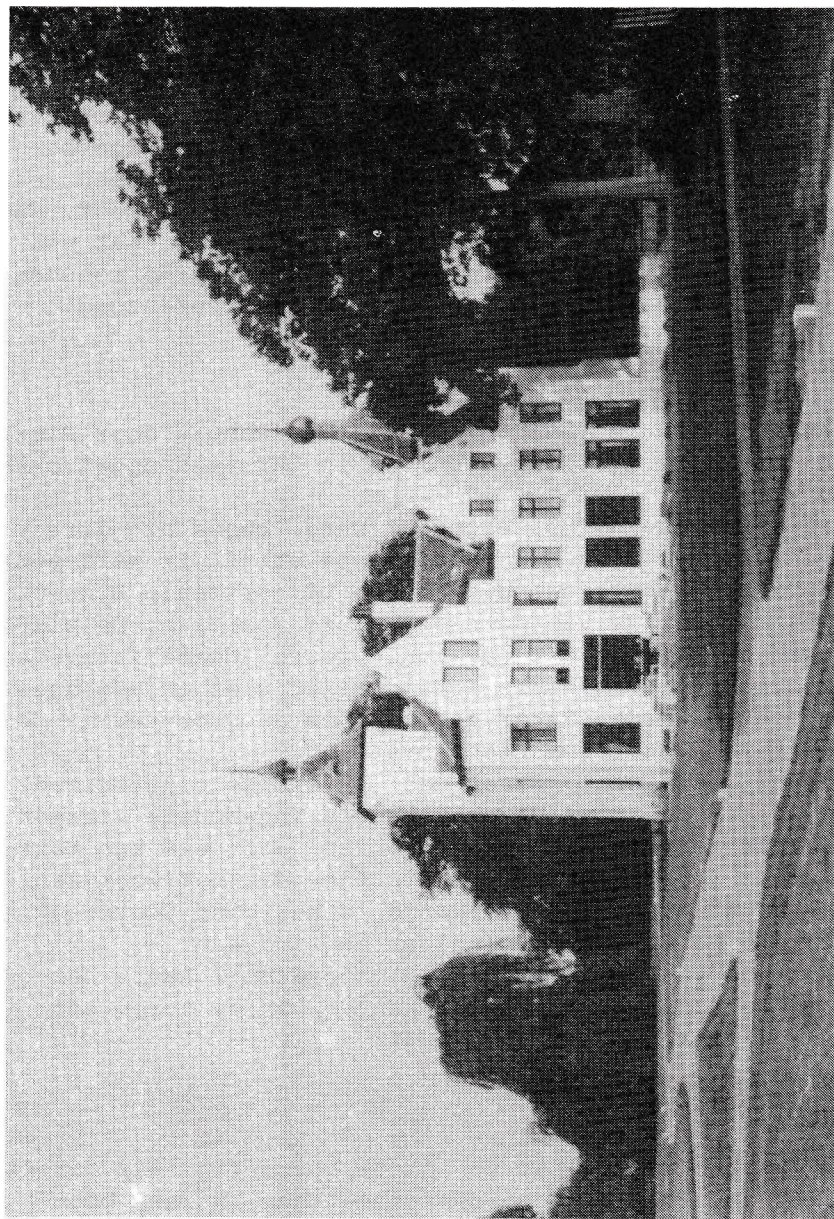
Toen Paul Emsens in 1895 eigenaar werd, begon hij direct met een verbouwing in Neo-rennaissance stijl. Er werd een achtkantige toren aangebouwd en een biljartzaal. Binnen werd het kasteeltje van de nodige luxe voorzien. De plafonds werden bekleed met op linnen geschilderde taferelen. In de oorlog verdwenen die schilderijen weer en een deel van de doeken werden later gebruikt om de groenten in de tuin af te dekken tegen nachtvorst.

Het gebouw heeft een min of meer T-vormige plattegrond. Aan de westzijde staat de grotendeels ingebouwde vierkante toren. Deze telt vier verdiepingen en heeft een zgn. tentdak, met op de top een klokketorentje, dat ook weer een tentdak heeft. Het klokketorentje is bekroond door een sierlijke smeedijzeren kruisbloem en windvaan.

Aan de zijde van het pleintje (de noordkant) heeft het gebouw een zadeldak en aan beide kanten van de toren een gemetselde dakkapel.

GROTE BOERDERIJ.

Rechts van het kasteel is een grote boerderij. Wat direct opvalt is het fraaie woongedeelte met het in ruwe boomstammen opgetrokken balkon. Deze boerderij was vroeger een zgn. 'zetboerderij'. Die werd door een landbouwer tegen een

Het kasteeltje in Plantage Centrum.

4

bepaald loon en een deel van de opbrengst gedreven. De boerderij heeft aan de onderzijde een zwart geteerde plint en aan de zijde van het kasteeltje is nog duidelijk de blokbeschildering te zien in rood en geel. Aan de andere kant zijn fragmenten van deze beschildering in geel en blauw met rode voeg te bespeuren. Op het erf staat een vrijstaande schuur die bij de boerderij behoort. In een deel hiervan was vroeger de paardestal ondergebracht. Achter het gebouw is de voormalige bakkerij. Het is een rechthoekig gebouwtje opgetrokken in gemetselde steen met 'n lage begane grond. In de gevel aan de zijde van het kasteel drie spitsboognissen, met in een van de nissen een deur en een venster. In dit gebouwtje werd vroeger het brood voor eigen gebruik gebakken.

PRINSENHOF.

Schuin tegenover de boerderij ligt het zgn. 'Prinsenhof'. Dit gebouw dateert uit 1871 en werd door de baron gebouwd voor boswachter Prinsen. De bouw ervan kostte in die tijd f 821,32.

De naam Prinsenhof is niet zo slecht gekozen want in 1984 nog woonde in het gebouw Jantje Prinsen, zoon van de Prinsen voor wie het huis werd gebouwd. Ook hij bracht zijn hele leven op het landgoed door. In één van de uitgaven van de heemkundekring vertelde hij de wederwaardigheden van zijn leven.

De rechthoekige hoofdbebouwing heeft twee verdiepingen en twee haaks op elkaar staande zadeldaken. Op de bovenverdieping twee rondboog T-vensters en daarboven een rond venster. In de geveltop een tandlijst met een halfsteense uitkraging.

Aan de linkerkant (oostelijk) een lage uitbouw. De geveltop en de gedeelten onder de dakrand zijn met aangepunte palen betimmerd. Dat materiaal was in de bossen immers rijkelijk voorhanden.

Ook de vensters zijn met ruwe boomstammen omtimmerd en dat geeft weer een bepaalde charme aan het gebouw. Recht van de hoge voorgevel een wat hogere aanbouw. Alle daken zijn voorzien van eterniet leien.

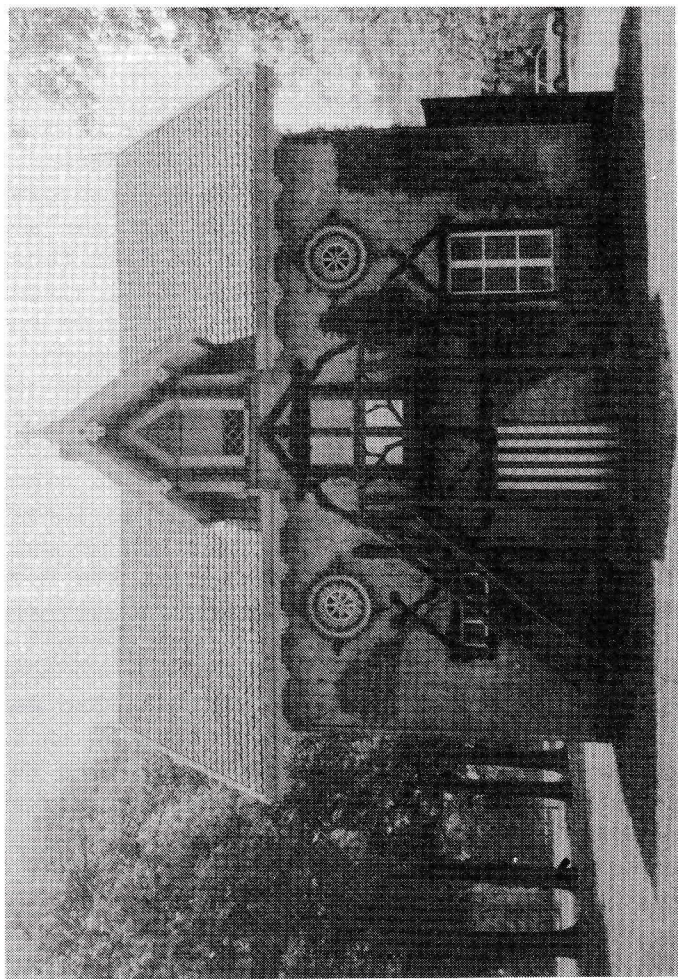
BOERDERIJ.

Recht tegenover het brandweermuseum vinden we een langgerekte boerderij. Het is een boerderij van het Brabantse langgeveltype, opgetrokken in schoon metselwerk. Aan beide kanten van het gebouw is een 'sprong' te zien tussen het woon- en het schuurgedeelte. Het dak is gedeeltelijk met riet en gedeeltelijk met Hollandse pannen gedekt. In de voorgevel zien we twee staldeuren en de deeldeuren. Voor de vensters van het woonhuis zijn diefijzers aangebracht. In de zijgevel aan de oostkant is een zolderluik te zien. Als we om de boerderij heenwandelen zien we aan de achterkant twee kelderramen en twee opkamervensters, ook weer voorzien van diefijzers. In de andere zijgevel zijn twee halfronde gietijzeren stalramen en een hooiluik aangebracht. Deze boerderij behoort tot de pachtboerderijen van de familie. De eerst bekende pachter was Jacobus Simons, die hier beter bekend was als Ko (naar hem is ook de Ko Simonsdreef genoemd). In 1912 pachtte een Zeeuw, Kees Driedijk, de boerderij. Hij probeerde er Zeeuwse cultures in te telen, maar toen dat mislukte vertrok hij weer. Toen kwam Marijn Devillers op de boerderij en later zijn zoon Kees. Op dit moment wordt de boerderij gepacht door Janus Goossens, hij is getrouwd met de nicht van Kees Devillers.

Op het erf vinden we drie gebouwtjes. Het meest rechtse (oostelijk) gebouw is een grote schuur met rode Hollandse pannen en aan de uiteinden riet. In de linkse zijgevel is een schijningangspartij; de geveltop is opengewerkt met drainage-buizen. Fraai zijn ook de met ruwe boomstammetjes omtimmerde vensters en het opengetimmerd vakwerk van onbewerkte, gehalveerde boomstammen.

Het middelste bouwwerkje is een voormalige wasserij die stamt uit ca. 1900. Het is een rechthoekig gebouwtje in schoon metselwerk met geglazuurde rode Hollandse pannen. In de geveltop een rond venster en in de achtergevel twee mestdeurtjes en een raampje.

Het derde gebouw is een schuur in schoon metselwerk met

De typische zijgevel van de schuur van de boerderij op
Plantagecentrum 2.

4
tegen de oostgevel een gedeeltelijk open houten loods onder golfplaten.

HET JACHTHUIS.

Op het pleintje ligt tegenover het kasteeltje het jachthuis. Oorspronkelijk is dit gebouw als herberg gebouwd. Het juiste bouwjaar is niet meer bekend. Er zijn mensen die beweren dat De Caters het gebouw heeft aangekocht en laten verplaatsen. Mogelijk zou dat gebeurd kunnen zijn op de Expositie in Antwerpen in 1887. Monumentenzorg heeft het gebouw gedateerd omstreeks 1875 en dat zou dan aardig kunnen kloppen. Het gebouw zelf bestaat uit een a-centraal geplaatst gedeelte met een verdieping en daar tegenaan gebouwd twee vleugels. De daken zijn allemaal, uitgezonderd een stuk aan de noordzijde, gedekt met riet. De boeidelen zijn sierlijk gesneden en voorzien van windveren. De gevels zijn gemaakt van regelwerk, aan de buitenzijde betimmerd met halfronde kleine stammetjes. Aan de binnenkant betimmerd met twijgen en tenen en later met pleisterwerk bewerkt. De holle ruimte tussen de buiten- en binnenwand werd met mos opgevuld en dat was dus een voorloper van onze huidige isolatie. Het regelwerk is aan de buitenkant betimmerd met zwartgeteerde, halve, onbewerkte boomstammen. De vakken zijn opgevuld met bruin-rood geverfde boomstammetjes die afwisselend vertikaal, horizontaal en diagonaal aangebracht zijn. De achterzijde (de noordgevel) is alleen voorzien van opgetimmerd vakwerk. Aan de achterkant zijn bij de vensters blinden aangebracht en in de geveltop een rond venster. De vensters hebben een ruitvormige verdeling en zijn ten dele voorzien van blauwe ruiten. Op de verdieping is een balkon dat uit ruwe boomstammen is opgetrokken. Boven dit balkon een met riet afgewerkte luifel. Een soortgelijke luifel treffen we ook aan boven het raam in één van de zijgevels. Het jachthuis werd eerst gebruikt als herberg voor de omwonenden, terwijl er ook aanloop was van bezoekers. Toen het verkeer echter toenam en het erg druk werd in Plantage-Centrum, besloot Paul Emsens om een nieuw hotel te laten bouwen. Dat kwam in de bocht van de Plantagebaan in Wouwse Plantage. Het pand is nu in gebruik als antiekzaal 'Valkenhof'. Op dit moment is het jachthuis in gebruik als woning.

VOORMALIGE PAARDESTAL.

Bijna recht tegenover de zagerij staat een dienstwoning die vroeger in gebruik was als paardestal. Ook hier weer een mooi staaltje van versiering door ingemetselde drainagebuizen. Het gebouwtje is in schoon metselwerk opgetrokken en heeft geen verdieping. Het dak is gedeeltelijk gedekt met riet en gedeeltelijk met rode Hollandse pannen. Op het dak is een houten dakkapel. Aan de zuidzijde is een gemetselde dakkapel met een luik in een spitsboognis. In de gevel aan de zijde van de zagerij ziet U tweemaal twee vensters en een mestluik. In de achtergevel twee grote deuren en een deur met daarin een raampje. De vensters aan deze zijde zijn weer ruitvormig verdeeld. In de oost- en zuidgevel zijn de decoraties te zien met drainagebuizen. Ze zijn hier samengesteld tot rondjes, vierpas (motieven) en ruiten.

'SLEUTELGATWONING'.

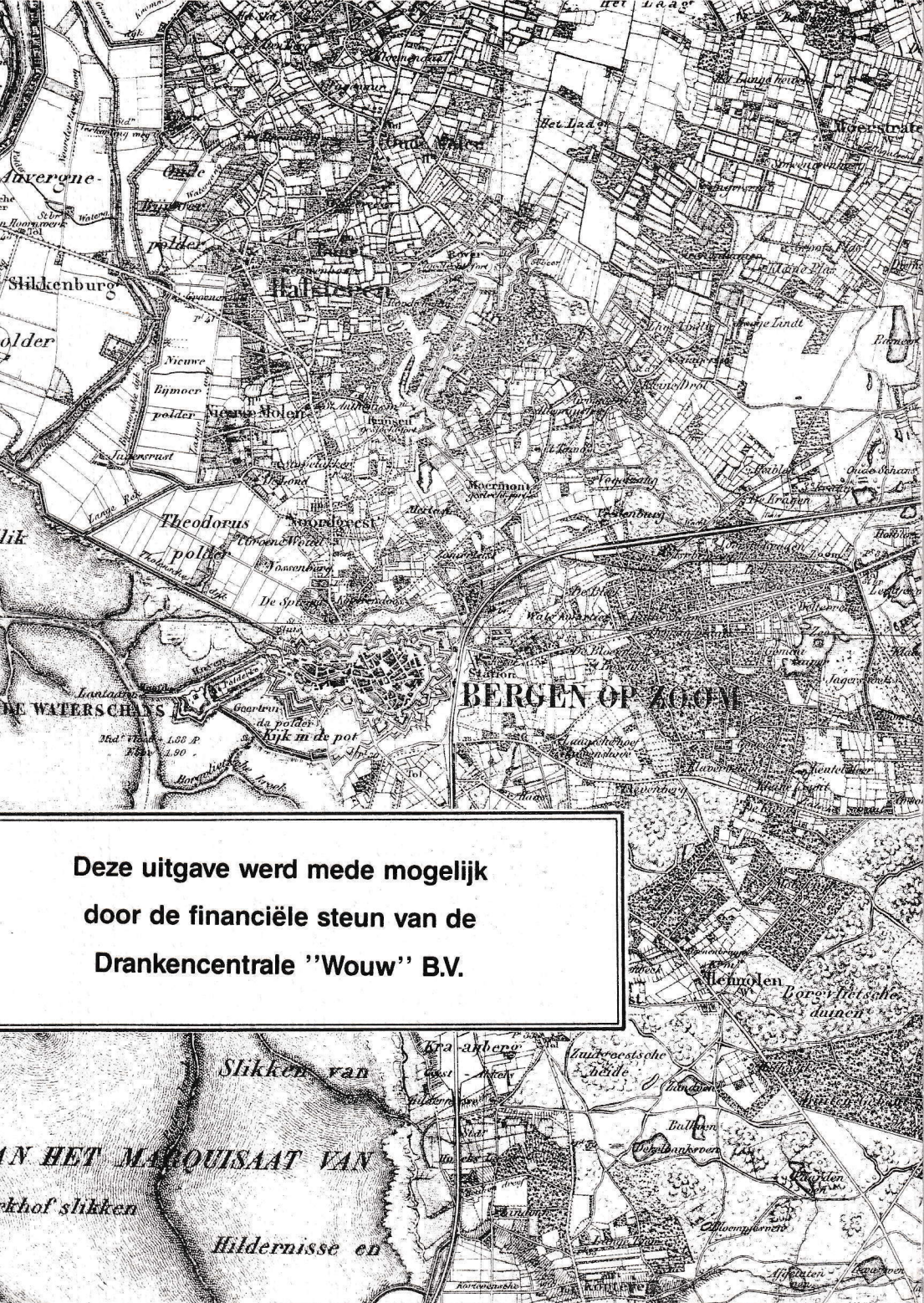
Aan de Wouwse- of Beukendreef ligt een gepleisterde woning zonder verdieping. Op het dak liggen opnieuw verbeterde Hollandse pannen. In de zijgevel is een sleutelgatvormige ommetseling met daarin een schuifraam met 12 ruitjes en daarboven 3 ommetselde rondjes met ronde vensters. De topgevel is met boomstammen bekleed en in deze topgevel is nog een driehoekig raam te vinden met daaronder 2 ommetselde ronde ramen. In de gevel aan de zijde van de Wouwse dreef nog een rondboogvenster en twee ronde raampjes net onder de dakrand. De aanbouw is een stuk lager en hier is ook de toegangsdeur aangebracht. Het huis werd en wordt volledig gerestaureerd zowel aan de buiten- als aan de binnenkant, zonder daarbij wezenlijke veranderingen aan te brengen.

Boswachter Hein Mateberg heeft hier gewoond. Daarna nam Adriaan Bogers er met zijn gezin zijn intrek. Hoe gezond de boslucht wel is bewijst het feit dat het echtpaar Bogers er zelfs zijn zestigjarige bruiloft vierde.

De huidige bewoner is Henk Stilting met zijn gezin.

Wouw, juni 1984.

F.Schijven/R.Hermans.

Deze uitgave werd mede mogelijk
door de financiële steun van de
Drankencentrale "Wouw" B.V.